

PLENARNA IZLAGANJA

STAVOVI KLJUČNIH SEKTORA O UKLJUČIVANJU I MOTIVIMA UKLJUČIVANJA GRAĐANA U PROCESSE PROSTORNOG I URBANISTIČKOG PLANIRANJA: OSVRT NA BORSKO–MAJDANPEČKI BASEN

Marijana Pantić, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije
Dušanka Milosavljević, Univerzitet u Beogradu – Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Tamara Maričić, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije
Milena Toković, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet
Milovan Vuković, Univerzitet u Beogradu – Tehnički fakultet u Boru

XI naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem
LOKALNA SAMOUPRAVA U PLANIRANJU I UREĐENJU
PROSTORA I NASELJA
Pirot, 16-18. april 2026.

MINIPART – Unapređenje učešća javnosti u prostornom planiranju rudarskih regiona

2024-2027

PRISMA Program

Science Fund
of the Republic of Serbia

XI naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem
LOKALNA SAMOUPRAVA U PLANIRANJU I UREĐENJU
PROSTORA I NASELJA
Piroć, 16-18. april 2026.

Uvod

- Učešće javnosti u prostornom planiranju je prepoznato kao mehanizam za unapređenje transparentnosti, legitimiteta i upravljanja konfliktima, posebno u kontekstu intenzivnog korišćenja prirodnih resursa i društvene osetljivosti.

Owen & Kemp, 2013; Bebbington, Abdulai, Humphreys Bebbington, Hinfelaar & Sanborn, 2018; Maričić & Oranje, 2025.

Metodologija

- Cilj: ispitati kako institucionalni akteri iz različitih sektora percipiraju učešće javnosti u prostornom planiranju u Srbiji (rudarski region Bor–Majdanpek) u pogledu odaziva i motivacije za učešće u izradi prostornog plana.
- Kvalitativno istraživanje eksplorativnog karaktera.
- 19 polustrukturisanih intervjuja sa predstavnicima:
 - Državne uprave
 - Lokalne samouprave
 - Nacionalnih NVO
 - Lokalnih NVO
 - Prostorno-planerskih institucija
 - Rudarskih kompanija

Rezultati

- Nizak nivo učešća u formalnim procedurama.
- Posebno nizak odziv je u ruralnim sredinama.
- Javnim raspravama često prisustvuju pretežno muškarci.
- Primedbe se većinski odnose na pojedinačna pitanja imovine.

Motivi učešća

- Ako nisu u pitanju lični interesi, onda je politički motivisano.
- Svest o potencijalnim negativnim posledicama, naročito u vezi sa rudarstvom.
- Mala grupa građana motivisana osećajem građanske odgovornosti i željom da unaprede planska rešenja.

Demotivatori učešća: mišljenje sagovornika

Planeri, predstavnici državnih institucija i rudarskih kompanija

- Nezainteresovanost građana.
- Odraz širih društvenih trendova - individualizam i smanjena spremnost na kolektivno delovanje.
- U rudarskim regionima: pragmatična odluka zasnovana na ekonomskoj zavisnosti od rudarskih aktivnosti.

NVO

- Strah i bojazan od potencijalnih posledica.

Demotivatori učešća: rezultati kodiranja

1. Neadekvatno informisanje javnosti
2. Nerazumljivost informacija koje se pružaju građanima i nizak nivo razumevanja nadležnosti prostornog planiranja
3. Sistematsko isključivanje javnosti
4. Duboko nepoverenje u državne institucije

Neadekvatno informisanje javnosti

- Nedostaci u kanalima informisanja.
- Niska proaktivnost u informisanju alternativnim metodama.

Planeri

- Kritični prema pasivnim lokalnim vlastima, smatraju sopstvene kapacitete niskim da bi bili odgovorni za informisanje aktera.

Lokalna samouprava

- Imaju visoka očekivanja od planera (obrađivača) zbog nedostatka sopstvenih kapaciteta.

NVO

- Trude se da informišu građane, ali se ne smatraju odgovornim.

Rudarske kompanije

- Uviđaju nedostatke u informisanju, ali se ne smatraju odgovornim.

Demotivatori učešća: rezultati kodiranja

1. Neadekvatno informisanje javnosti
2. Nerazumljivost informacija
3. Sistematsko isključivanje javnosti
4. Duboko nepoverenje u državne institucije

Nerazumljivost informacija

NVO

- Javni uvidi bez profesionalne podrške i tumačenja planova.
- Visoko stručni jezik, tehnički zahtevni grafički prikazi koji zahtevaju specijalizovane programe.
- Neprimereno ponašanje pojedinih obrađivača i članova komisije tokom javnih rasprava.

Planeri

- Slažu se da su planski dokumenti teško razumljivi „običnim“ građanima.
- Pojedini priznaju profesionalnu odgovornost u prilagođavanju sadržaja široj publici.
- Neki planeri prepoznaju i odgovornost obrazovnog sistema i nedovoljnu zastupljenost tema participacije, te čak ni studenti prostornog planiranja često nisu upućeni u formulaciju primedbi.

Demotivatori učešća: rezultati kodiranja

1. Neadekvatno informisanje javnosti
2. Nerazumljivost informacija
3. Sistematsko isključivanje javnosti
4. Duboko nepoverenje u državne institucije

Sistematsko isključivanje javnosti

NVO

- Centralizovano organizovanje javnih uvida.
- Izostanak rasprava u lokalnim zajednicama na koje se planovi neposredno odnose.
- Zakazivanje rasprava u neodgovarajućim terminima i nepristupačnim lokacijama.
- Skraćivanje ili izostavljanje pojedinih faza postupka.

Demotivatori učešća: rezultati kodiranja

1. Neadekvatno informisanje javnosti
2. Nerazumljivost informacija
3. Sistematsko isključivanje javnosti
4. Duboko nepoverenje u državne institucije

Duboko nepoverenje u institucije

NVO

- Dugotrajno i akumulirano tokom decenija.
- Nema suštinskog uključivanja građana – svođenja učešća na formalnost.
- Izostanak odgovora na primedbe tokom faze ranog javnog uvida, odnosno nedostatak povratnih informacija – stvara utisak da primedbe nisu ozbiljno razmatrane.

Planeri i rudarski sektor

- Izražavaju sumnju prema akterima koji se mobilišu kroz proteste.
- Javna mobilizacija se percipira kao vođena partikularnim interesima, a ne javnim dobrom.
- Građani koji se protive određenim projektima često ne učestvuju u formalnim procedurama – izaziva nepoverenje.

Zaključci

- 1 Percepcije o odgovornosti među različitim akterima je potrebno usaglasiti.
- 2 Unapređenje ranih faza participacije.
- 3 Pristupačno informisanje – razvoj više kanala komunikacije koji su razumljivi građanima, tj. materijala prilagođenih laicima.
- 4 Uvođenje neformalnih metoda učešća – koje su informativnije i zahtevaju angažovanje.
- 5 Specijalizovani kursevi o participaciji i prostornom planiranju.
- 6 Podsticanje prakse terenskog rada i direktne komunikacije sa građanima.
- 7 Jačanje kapaciteta lokalnih vlasti.

Hvala na pažnji!

Ovo istraživanje je finansirao Fond za nauku Republike Srbije (grant #7598), a sprovedeno je zahvaljujući dobroj volji naših sagovornika koji su istupili svojim imenom i prezimenom – dr Ana Graovac, dr Iva Čukić, Jovana Timotijević, Mirko Popović, dr Nebojša Stefanović, Radomir Krišanović, prof. dr Zora Živanović, kao i onih koji su odlučili da ostanu anonimni.

Međunarodna monografija „People, Power, and Planning: Participatory Approaches in Mining Regions“ (ur. Maričić, T., Pantić, M., Ana, M.) – autora iz Amerike, Bugarske, Ujedinjenog kraljevstva, Finske, Južne Afrike i Srbije.

Partneri na projektu:

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Spoljni saradnici:

www.minipart.rs

info@minipart.rs

find us on social media
#MINIPART

XI naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem
LOKALNA SAMOUPRAVA U PLANIRANJU I UREĐENJU
PROSTORA I NASELJA
Piroć, 16-18. april 2026.